

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Болдирева А.П.

студентка;

Алексєєвська Г.С.

доктор філософії, старший викладач,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ЄЦБ В КРИЗОВИХ УМОВАХ¹

Світова криза 2008–2009 років значно вплинула на економіку ЄС та мала наслідки, які відчуваються й донині. Причиною світової фінансової кризи стала крах системи іпотечного кредитування в США, що призвело до зменшення обсягу грошового обігу ще в 2006 року.

Глобальна фінансова криза серйозно вплинула на ефективність монетарної політики більшості країн ЄС, оскільки сприяла значному збільшенню премій за ризик та ліквідність на міжбанківському ринку. З урахуванням порушення функціонування механізмів передачі грошово-кредитної політики деякі центральні банки вжили додаткових заходів, щоб пом'якшити умови на ринках та уникнути обмеження кредитів [3].

Першою реакцією банківської системи Європейського центрального банку на події 2007 р. стало різке зменшення кредитної активності та, в наслідок цього, зростання ринкових процентних ставок та збільшення різниці між ставками за забезпеченими та незабезпеченими кредитами. Дії ЄЦБ полягали в адаптації операційного механізму [2] до кризової ситуації та наданні додаткового обсягу ліквідності. Метою цих дій були стабілізації 15 короткострокових ставок міжбанківського ринку та їхнього зближення з офіційною ставкою.

¹ Тези підготовлено у межах проекту 101048173-Monetary policy-ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH «Успіхи і недоліки монетарної політики Європейського Союзу: наслідки для України»

Також після кризи 2008–2009 років, почалася ще одна серйозна економічна криза в Європі – боргова криза. Вона почалася з того, що деякі країни ЄС, зокрема Греція, Іспанія, Італія та Португалія, зіткнулися зі значними проблемами зі сплатою своїх боргів.

Опинившись в умовах найсильнішої кризи, керівництво ЄС почало розробляти низку заходів, необхідних для стабілізації ситуації. Було створено Європейський план оздоровлення економіки (EERP), до якого розпочали вже восени 2008 року. Європейською комісією було запропоновано бюджетне стимулювання обсягом 200 млрд. євро, що становить 1,5% від ВВП ЄС.

Крім стабілізаційних заходів щодо банківського сектора та його реформування, до плану було включено програму з реабілітації довіри та стимулювання купівельного попиту шляхом безпосередніх «ін'єкцій» для виправлення ситуації на ринку праці. У сумі з ефектом від автоматичних стабілізаторів сукупний дискреційний пакет антикризових заходів становив близько 5% ВВП ЄС [4].

Основним завданням плану стало відновлення довіри суспільства до фінансової системи, у зв'язку з чим ЄС активно проводив заходи щодо нормалізації ринку праці та стимулювання попиту. Очікувалося, що ефект від вбудованих стабілізаторів становитиме 2,7%, національних антикризових планів 1,8% їхнього ВВП, а від позабержшових заходів 0,5% [4].

Ще одним важливим завданням стало встановлення стабільності в банківському секторі усієї економіки ЄС, і особливо Єврозони. Було розроблено програму з насичення банківської системи та її рекапіталізації. Для забезпечення безперервного доступу до ліквідності платоспроможних банків було вирішено використати операції на відкритому ринку. Також проблема 18 насичення ринку ліквідністю стала вирішуватися за допомогою надання стандартних тижневих тендерів. Ряд заходів виявилися принципово новими. Так було запроваджено надання добових кредитів та проведення кредитних тендерів за фіксованою ставкою з повним забезпеченням поданих заявок.

Європейський центральний банк відреагував на ситуацію, що склалася, агресивним зниженням ключових процентних ставок, трансформацією механізму управління ліквідністю і переходом до політики кредитного пом'якшення. Очікування подальшого уповільнення економічного розвитку елімінувало ризики підвищення інфляції, що

дозволило ЄЦБ у період з жовтня 2008 р. до травня 2009 р. знизити ставку рефінансування на 3,25 процентного пункту до 1% [2]. Крім того, банки значно розширили використання постійно діючих пропозицій Євросистеми щодо резервних кредитних ліній та операцій із залучення депозитів. Щоб стримати кризу, ЄЦБ провів операцію з рефінансування з терміном погашення 38 днів наприкінці вересня 2008 року, задовольнив 120 млрд євро із загальної суми вимог 141 млрд євро [5].

Європейський центральний банк продовжував свої програми рефінансування, такі як Цільові операції довгострокового рефінансування (TLTRO), для стимулювання кредитування реальної економіки. Крім того, була запущена Програма купівлі активів (APP), що сприяла поживленню окремих сегментів ринку та підтримці економічного зростання. Ці програми були частиною комплексного пакету заходів, які приймалися для боротьби з дезінфляцією. У червні 2014 року ЄЦБ ввів від'ємні відсоткові ставки, знизивши ставку за депозитами до -0,1%, щоб стимулювати економіку [5].

Комплексний пакет додаткових заходів, який включав програми TLTRO та APP, був запроваджений Європейським центральним банком для боротьби з дезінфляцією в Єврозоні. Від'ємні відсоткові ставки за депозитами та програми купівлі активів також були частинами цієї нетрадиційної монетарної політики. Ці заходи мали на меті стимулювати кредитний сектор та поживити ринок, сприяти наданню кредитів, інвестиціям та підтримці економічного зростання [1].

Після останньої кризи – боргової, економіка Європейського Союзу поступово відновлювалась, але наприкінці 2019 року світ зіткнувся з новою проблемою, яка мала великий вплив на економіку майже кожної держави, це була пандемія COVID-19.

Європейський центральний банк також відіграв важливу роль у зменшенні наслідків пандемії на економіку ЄС. ЄЦБ запровадив ряд антикризових заходів, таких як зменшення процентних ставок та розширення програми купівлі активів [19]. Одним з головних заходів було запровадження програми купівлі активів (PEPP), яка полягає у великому масштабному купівлі облігацій та інших активів на велику суму. Це дозволяє забезпечити достатню ліквідність на 26 фінансовому ринку та зменшити витрати на позиковий капітал для підприємств та урядів.

Під час кризи COVID-19 Європейський центральний банк зосередився на програмах придбання активів та довгострокових

операціях рефінансування з метою забезпечення гнучкості в проведенні грошово-кредитної політики, підтримки стабільності функціонування фінансових ринків та забезпечення достатньої ліквідності, зокрема для підтримки кредитування. Вже з початку пандемії в березні 2020 року ЄЦБ проводив експансіоністську політику, сприяючи кредитуванню малого та середнього бізнесу та самозайнятих, які більше постраждали від кризи. У квітні 2020 року було оголошено про найбільшу в історії ЄЦБ процедуру рефінансування на суму 1,3 трлн євро для підтримки ліквідності банків.

Війна спричинила економічну нестабільність в регіоні та загрозу для фінансової стабільності Європейського Союзу. Це змусило ЄЦБ приймати додаткові заходи для підтримки економіки та фінансової стабільності. Одним з найбільших викликів для ЄЦБ було збереження низьких процентних ставок, щоб забезпечити доступність кредитування та інвестування. Водночас, ЄЦБ повинна була уникати занадто активної монетарної політики, щоб не спричинити інфляцію та не порушувати фінансову стабільність. Ще одним викликом було забезпечення підтримки банків та підприємств у важкий час. ЄЦБ надала кредити банкам за низьким процентом та запровадила оперативні програми підтримки, щоб допомогти їм зберегти фінансову стабільність.

Список використаних джерел:

1. Горняк О.В., Ломачинська І.А., Мумладзе А.О. Кредитне та кількісне пом'якшення в системі монетарного регулювання в умовах глобальної нестабільності: досвід розвинених країн. *Економічний простір*. 2020. № 156. С. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/156-1>
2. Офіційний веб-сайт Європейського Центрального банку : веб-сайт. URL: <http://www.ecb.int>
3. Baranovskyi O.I., Kuzheliev M.O., Zherlitsyn D.M., Sokyрко O.S., Nechyporenko A.V. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and Credit Activity-Problems of Theory and Practice*. 2019. № 3(30). P. 226–235.
4. Buti M. EMU in times of economic and financial crisis. ECFIN, European Commission. Brussels, July. 2009. P. 38.
5. Rogers J.H., Evaluating C.S., Wright J.H. Asset-Market Effects of Unconventional Monetary Policy: A Cross-Country Comparison. *International Finance Discussion Papers*. 2014. № 1101. P. 1–67

*Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з освіти та культури (EACEA). Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності.

